

Марина Єщенко

Хороша пам'ять

За підтримки Українського ПЕН
і сприяння Міністерства культури
Чеської республіки

ФАБУЛА
видавничий дім

[Купити книгу на сайті kniga.biz.ua >>>](http://kniga.biz.ua)

Усі права збережено.

Жодної частини цієї книжки не може бути відтворено або передано в будь-якій формі або будь-якими засобами, електронними чи механічними, включно з фотокопією, записом чи будь-якою системою зберігання та пошуку інформації, без письмового дозволу власників авторських прав.

За підтримки Українського ПЕН
і сприяння Міністерства культури Чеської республіки

Опубліковано в авторській редакції

Єщенко Марина

Є97 Хороша пам'ять. — Харків : ВД «Фабула», 2024. — 224 с.
ISBN 978-617-522-157-0

Коротке оповідання — це вищий пілотаж, вершина майстерності прозаїка, і рідкісні автори наважуються працювати у цьому жанрі. Марині Єщенко у збірці «Хороша пам'ять» це вдалося. Її герої — українці та українки, які пережили тяжкі військові травми і всіма силами намагаються зберегти волю до життя, психічну стійкість та оптимізм. За кожним оповіданням у дві-три сторінки виразно стоїть реальна доля у всій її глибині та драматизмі. Тут усе складно й неоднозначно, письменниця не пропонує тривіальних рішень, а справжній глибинний пафос її прози часом навмисно приховується за іронією і словесною грою.

УДК 82-32

АЦС ТІА

Холодного чаю якраз і не хотілося. Тобто це не означає, що хотілося гарячого. Просто в неї тільки дві руки, взяти холодний чай було би логічніше — тоді ще щось можна в руку зі стаканчиком прихопити. А ще ж друга рука є — і нею щось узяти можна — треба. А так хтозна-що.

— То берете?

— Три, — відповідає вона.

Волонтер наливає їй три стаканчики, вона вміщує їх на долоні лівої руки, притримує правою. Бляха, а що ж я фантазувала, що ще візьму?

— Відносьте чай он за той столик і приходьте, я дам перше і друге, — помітивши повне нерозуміння в її очах, додає: — І солодощі до чаю.

І таке, мабуть, на кожному вокзалі. І поїзди безкоштовні — бери та їдь. Але саме через те, що вони безкоштовні, туди і поналазила всіляка мерзота. Як я, думає Тамара.

Але солодощів вона якраз і не бере. Мабуть, тому, що малі просять. А якщо чесно, тому що у Зої зараз другий молочний зуб випав, і витягти третій із якоюсь там карамеллю буде нелогічно. Навіть навпаки. Якось так. А Паша постраждав нізащо. Але це якраз логічно — не те, що постраждав, і не те, що нізащо, а в тому сенсі, що лишився без солодощів. Бо він старший брат, який узагалі цукерок у дитинстві не їв, тож тепер має гарні здорові зуби. То мусить утішити сестру.

— А куди ми їдемо? — раптом питає він, коли миска із супом ще не закінчилася, а поруч чекає тарілка

з гарячою картоплею-пюре та котлетою, а волонтер, якщо на нього подивитися (а Паша й не дивиться, але знає, так), буде радісно махати рукою: мовляв, добавки? Зараз! Ага, мовляв...

Тамара знає тільки звідки. Куди — що за питання? Навіть звідки вона виїхала, вона не впевнена. Тобто звідки саме виїхала впевнена, а чи таки виїхала — ні.

Усе відбулося в одну мить. Між тим, як подружка по телефону сказала: «Тікай!», але продовжила триндіти, розповідаючи, що в них на Виноградарі вже о восьмій ранку хліба не купиш, і тим, як у дворі бахнуло, завив сусідський бульдог, і Тамара подумала, що слава Богу, бо треба, щоби псині вдягали намордник. Тобто якби був намордник, то було би все те саме, але без «слава Богу». Минуло пів хвилини, хоча, може, й дві — Оксана ж любить хліб із кунжутом, а це довга балачка, ага... Коротше, як вилетіли шибки, Тамара не пам'ятає.

Як розплющила очі та побачила мовчазних сполоханих дітей, пам'ятає. Тільки якого дідька вони стояли в узголів'ї — от що було неясно. Тамара спробувала повести очима вбік, мовляв, тікайте, — вони не тікали; від вікна відійдіть — ні, ніфіга. «Може, я вже вмерла і не можу водити очима?» — думала Тамара.

— Вашу ж мати! — щодуху загорлала жінка.

А, ні, «ваша ж мати» жива — травмовані барабанні перетинки підтвердять. Діти оббігли її і стали попереду, але дивилися так само — відчужено і злякано. Що не так? Тамарі здалося, що от зараз встане, подивиться у дзеркало, все порішає, та тільки підвелася на ліктях і вигукнула:

— Упали! Бистро!

І вони справді впали бистро. Вибух навряд чи був потужніший за попередній, але оскільки шибок уже не було, то ударною хвилею дітей кинуло об стіну. Слава Богу, я не понавішала там гачків, подумала Тамара, ревно

вірячи, що зараз знову зомліє, а коли отямиться, то вже все буде добре — включно з вибитими стеклами. Але ні: до третього вибуху вона встигла вибігти в коридор, повернутися до кімнати, гримнути на дітей, зрозуміти, що зараз не час і не місце на них гримати, вибачитися, миттєво зрозуміти, що їм твоє гримання і твої вибачення до сраки, схопити Зою на руки, а Пашу за комір і затягти обох до коридору. Хух!

Але третього вибуху не було. Ні просто зараз, ні через дві хвилини, ні через сім. Протягом наступних двох хвилин вона швидко вдягнула дітей у зимове, а ще через п'ять вже смикала мерзлі дверцята свого допотопного «ланоса». Коли після п'ятої невдалої спроби скласти іспит на водійські права Тамара заплатила за них («купила водійське посвідчення, називай речі своїми іменами»), Андрій сказав, щоб і близько не підходила до машини. Але вона знала, завжди знала, що з будь-якого правила є винятки. І от зараз настав час цього винятку. Дверцята відчинилися. Тамара впала на водійське місце й почала згадувати, що там, куди і як... Стоп! Вискочила, схопила дітей, які зачудовано стирчали на парковці, затягнула в машину, всадила в автокрісла, пристебнула... Хух!

Вона не думала про те, наскільки нереально виїхати з оточеного селища, котре безупинно бомблять, — бо знала це нутром. Тому бажання мала лише одне: загинути швидко, безболісно і всім разом. Насправді жодних бажань не було. Просто набір необґрунтованих автоматизованих дій: сіла в машину — згадала про дітей — вийшла з машини — упаковала дітей — сіла в машину... А далі? Які в тебе плани?!

А планів ніяких і не було.

Лише на перехресті, коли треба було вибрати, куди їхати, і логічно ж було би прямо, — вона побачила в небі літак. Ворожий, наш? Хрін його зна, і вона звернула налі-

во — туди, де виднівся танк із наквецяним «Z» на башті, а танкісти-буряти сиділи поруч прямо на землі — знали ж бо, що вона вже їх заждалася. Вона — земля, а не Тамара. Тамара ж підїхала ближче і зупинилася на мить раніше, ніж їй махнув головний бурят. Хоча чого це вона вирішила, що він головний? Мабуть, тому, що він єдиний стояв, і в нього одного штани на дупі були ще чисті.

Слава Богу, я сьогодні нічого не фотографувала... Слава Богу, я сьогодні не фотографувала... Але ні, вона не могла не сфотографувати те, на що перетворилася її квартира після тих вибухів. Бурят простягнув руку, і Тамара відразу ж поклала йому в долоню смартфон. «Безболісно, безболісно...» — нуртувало в неї в голові, і вона мимоволі усміхнулася. І бурят теж — теж усміхнувся. Покрутив смартфон у руці і кинув позаду себе.

— Туда не ехай — злиє рускіє.

— Ага... — Тамара зглитнула. І не зрушила з місця. Куди ж тепер їхати?

Бурят, схоже, не очікував, що вона не зрушить із місця. Мав ще щось сказати? Але що?

— Туда! — він ще раз недоумкувато посміхнувся і махнув рукою направо. Ще раз, бо, як здалося Тамарі, його попередня посмішка теж виглядала недоумкуватою.

Ще частку секунди вона думала, що, чорт, у смартфоні ж усі її фото. Тоді згадала, що всі вони на гугл-фото, то навіщо про них думати, а ще через секунду думала, що буряти теж можуть бути злими, і її смартфон зараз у них, тому думати про це зараз — не найкраща ідея...

Як вона влетіла на «ланосі» до Києва, Тамара не пам'ятає. І як бігла до вокзалу, а якийсь дядько кричав: «Стопе, ти ж у машині дітей забула!» — теж. Утім, вернулася. Пашу під руку, Зою на руки, та тобі вже шість років, ану сама йди! Ні, несла, бігла. А, дідько! Навіть дверцята в машині не зачинила: не те щоби не замкнула — навіть

не причинила! Та пофіг. У який поїзд змогла пропхатися, тим і поїхала. А, хух, діти тут! Тим і рушили.

«Куди ми їдемо?» — думала Тамара, калатаючи ложкою у стаканчику: зараз чай вичахне, і можна буде пити. От блін: айс тіа — уже не калатає. А справді — куди саме? Із львівського вокзалу постійно вирушають поїзди за кордон. Ну, не так щоби постійно, але вона чула — оголошували. Але що вона забула за кордоном? Хіба щоби чоловік потім сміявся, яка вона спритна: дісталася під час війни туди, куди він ще до весілля обіцяв її звозити і не звозив?

І вона відставляє стаканчик, аби не облитися окропом, і сміється. Так, сміється. А тоді дивиться на дітей — обое поруч, як і треба, й обое так на когось схожі... І думає: твою ж мать, де Андрій?!

Картгауз — Ферден-ан-дер-Аллер (Німеччина).

Серпень — вересень 2022

НІЧОГО ТИ НЕ ВТОРОПАВ

Час «ікс» настав.

Та де він там настав, черевики краще зашнуруй! Триндиш ото!

Юра не триндів, Слава не обурювалася. Сиділи у черзі до гінеколога, і Юра всіляко показував, що у черзі сидить вона, а він за компанію.

За холдинг-корпорацію ще скажи, думала Слава. А сама ж нічого їй не казала. Вона не любила ходити до гінекологів, але мужньо ходила двічі на рік: на початку року й у червні. Тому коли наприкінці серпня прокинулася від ріжучого болю внизу живота, подумала: ну, ні. Але Юра був іншої думки: вона вагітна, і це не я. Якщо я вагітна, і це не ти, то ти собі вирок малюєш, уторопав?

Але обоє мовчали — нічого не второпали, по ходу. Перед ними у черзі сиділа молода дівчина. Із животом. Ні, явно ж не для того прийшла, щоби з'ясувати, чи вагітна, метикував Юра. Вона постійно хіхікала й інколи навіть витирала хустинкою слину, яку розбризувала по спідниці та по штанах сусідів. Нічого собі — акуратна.

— Таке буває, — не збавляла градус хіхікання вона.

І таке теж, подумки погоджувався Юра.

З усіма чи через одного? — Слава — теж подумки.

— Ні, але я зараз вам розкажу! — час від часу грозилася і не розказувала дівчина.

Юрі спочатку було цікаво, що ж там таке, потім байдуже — навіть вуха був готовий затуляти, якщо вона почне говорити. Тепер наступна стадія: байдуже, що почує. А дівчина мовчала. І це неабияк злило. Коли вона

заходить, а після них у черзі нікого немає — таке теж буває! — Юра раптом наважується і каже:

— Ти не думай — коли що, я згодний.

А Слава й не думає нічого. Лише намагається гордо випростатися і зазирнути йому в очі — у маленькі хитрі очиці, вважає вона. От нащо я взяла його із собою сюди? Нащо вийшла заміж за нього? Придурок. Веде себе, як підліток. Виродок. А дитину від виродка вона не хоче. Хоча і знає, що не вагітна. Спати зі мною треба, щоб я завагітніла! Але так і не випросталася: ріжучий біль — він такий.

— Ну? — уже начебто приймає його згоду Слава.

Він роззирається: це до мене? До тебе, придурку!

— Ти ж не кинеш мене? Це ж випадковий зв'язок? — не може повірити, що це він особисто таке каже, Юра.

Точно, думає Слава, я вагітна не від нього. Значить, син, можливо, не буде таким придурком, як він. А чого він раптом заметушився? Не уявний син — чоловік. Що, Юро, боїшся, що до армії заберуть? Сподіваєшся, що не візьмуть, якщо я вагітна?

Знову горда спроба випростатися, але тільки спроба — і тихе скавуління. Не таке вже й горде.

То не я його взяла із собою — нащо? — а він мене сюди машиною привіз. І Слава вже із вдячністю дивиться на чоловіка. Свій же. Десять років у шлюбі. Треба ж таке! Випадковий зв'язок, думає! Що ти, придурку, оце надумав?

Із кабінету вибігає дівчина із животом. Юра її так і позначив: дівчина із животом. Сама мала, а живіт великий. Двійня, думає Юра.

— Я вас тут почекаю, — сміється ця малявка.

Вас? І Слава швидко заскакує до кабінету гінеколога. Вона ще буде мені щось розповідати! У Юри теж з'являється та сама думка, він схоплюється, але бігти нема куди: поблизу лише кабінети гінекологів. Та й зараз

він начебто у безпеці — дівчина ж чекає на них. Тобто на обох.

— Ладно, тобі важливіше, — сміється дівчина.

Зараз буде бризкатися слиною. Але ні, якимось обходиться.

— Я не байдужа до дітей. Просто досі ще не хотіла. Та, може, і хотіла. Але від мужа. Якби він був... — сміється, закашлюється.

«Згвалтування?» — думає Юра. А Слава ж колись жалілася йому, що начальник якимсь неоднозначно до неї дихає. «Порозповідай мені тут, — відповів тоді Юра. — Я, коли ревную, становлюся агресивний». Становлюся агресивний... А зараз ти нормальний, чи як? Може, твою Ясю згвалтував той придурок, і про це їй навіть сказати тобі не можна, ревнивий ти довбень!

— Угу, — буркає Юра.

Контакт встановлено, і дівчина жваво щечече далі:

— Сусід, — і з ущипливою усмішлівістю заглядає йому в очі: ти ж здогадався, так?

Старий сусіда її згвалтував?! Думки Юрка крутяться по тій самій орбіті.

— Я вже зрозуміла, що ти не торопаєш, — сміється дівчина із животом.

— Пристрелити його треба? — Юра збирається й видає максимальну кмітливість.

— От я і кажу: не второпав! — і сміється, сміється, сміється.

— Кажи вже, — нарешті видушує із себе Юра.

У школі пробовтався на допризовній підготовці. На фізкультурі теж задурно бовтався у спецгрупі. Пристрелити! Кому він це розказує! Але та, кому він це розказує, із нього ж і сміється.

— Це дружок мій. На кілька років старший. Прибіг у кінці лютого. Спасіть-допоможіть! Завжди був такий

веселун. Каже, що від армії можу врятувати його тільки я. «Якщо я буду батьком, — каже, — мене не візьмуть».

— Так батьком же так одразу не станеш, — вмикається Юра.

— О, вже метикуєш! — таки бризкає слиною дівчина із животом.

— Ладно, не тягнутиму інтригу. Він зараз воює. Й оце телефонував учора, питав, як там його дитина. Ти про що? — кажу. Не дитина, а діти. Старанний ти хлопець. Із першого разу — і такий успіх!

Юрина голова починає крутитися від її сміху. Піднімає очі, дивиться: дівчина із животом мовчить. Зацікавлено його роздивляється. Але ж мовчить. І не сміється.

— Сказав, що приїде — відпустку на два дні дали. Що жениться на мені, сказав. А я ж від нього дітей і хотіла, і щоб він був моїм мужем хотіла. А сьогодні почула, що їхній напрямок дуже побили. І телефон мовчить. Це ж треба!..

Ні, вона серйозна. Дівчина із животом серйозна. Її неврівноважена смішлівість — то лише здається.

— А смієшся чого? — сухо зглітує Юра.

Вона дивиться на нього прискіпливо й ображено: ні, нічого ти не второпав.

— Вони мають в радості в мене у животі рости. Це ж і його діти.

Слава виходить із кабінету гінеколога. Юра схоплюється — йому і втекти хочеться, і покинути дівчину із животом незручно. Вона насмішливо на нього дивиться, а тоді повільно підморгує — правим, а тоді лівим оком. Хоча ні: схоже, просто заплющує очі. Юра хапає Славу за руку й веде до сходів.

— Ходімо.

— Я робила УЗД, — не ведеться Слава.

Вагітна від старого діда-хрича?!